

สรุปร่างหลักการของกฎหมายว่าด้วยปัญญาประดิษฐ์

✚ หลักการเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์

▪ หลักการไม่เลือกปฏิบัติต่อการกระทำที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์

รับรองสถานะทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำและผลของการกระทำที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ โดยจะปฏิเสธสถานะทางกฎหมายของการกระทำดังกล่าวเพียงเพราะว่าไม่มีบุคคลเข้าไปแทรกแซงหรือเกี่ยวข้องไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายที่กำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมให้การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ไว้เป็นการเฉพาะ

▪ หลักการที่ถือว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นเพียงเครื่องมือของมนุษย์

การกระทำและผลของการกระทำต่างๆ ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ต้องเป็นของมนุษย์เสมอ และจะกล่าวอ้างถึงการไม่อาจคาดหมายในการกระทำของปัญญาประดิษฐ์โดยลำพังเพื่อปฏิเสธความเป็นเจ้าของในการกระทำไม่ได้

▪ หลักการว่าด้วยข้อยกเว้นเกี่ยวกับการกระทำที่เกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์

โดยไม่สามารถคาดหมายได้อย่างสมเหตุสมผล

กำหนดข้อยกเว้นที่จะทำให้บุคคลไม่ต้องผูกพันกับนิติกรรมและสัญญาที่เกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งเป็นเจ้าของการกระทำนั้นไม่สามารถคาดหมายได้ถึงการกระทำที่เกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์นั้นได้โดยสมเหตุสมผล และคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้รับการกระทำที่เกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์นั้นได้รู้หรือสามารถที่จะคาดหมายได้โดยสมเหตุสมผลว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งเป็นเจ้าของการกระทำนั้นไม่สามารถคาดหมายได้ถึงการกระทำนั้น

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 2

✚ หลักการเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจากปัญญาประดิษฐ์

▪ หลักการกำหนดสิ่งที่เป็นความเสี่ยงต้องห้ามและความเสี่ยงสูง

กฎหมายระดับพระราชบัญญัติจะไม่กำหนดรายการสิ่งที่จะเป็นความเสี่ยงต้องห้าม หรือความเสี่ยงสูงทันที แต่จะกำหนดให้ “หน่วยงานที่ใช้บังคับกฎหมายนี้” หรือ “หน่วยงานกำกับดูแลในแต่ละภาคส่วน” (sectoral regulator) มีฐานอำนาจในการประกาศรายการของกรณีที่เป็นปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงต้องห้ามหรือปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงสูง เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานได้พิจารณาถึงความจำเป็นในแต่ละภาคส่วนของตน โดยตั้งอยู่บนแนวคิดที่หน่วยงานกำกับดูแลในแต่ละภาคส่วนเป็นผู้ที่เข้าใจความเสี่ยงภายในภาคส่วนของตนเองมากที่สุด

ในขณะที่ “หน่วยงานที่ใช้บังคับกฎหมายนี้” จะทำหน้าที่ประสานทิศทางการประกาศรายการสิ่งที่มีความเสี่ยงต้องห้ามหรือความเสี่ยงสูง และทำหน้าที่ดูแลกรณีที่มิอยู่ภายใต้การกำกับของหน่วยงานกำกับดูแลในภาคส่วนใดส่วนหนึ่ง

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 3 - 7

▪ หลักการของหน้าที่สำหรับผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงสูง

➢ การบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Management)

เพื่อให้กรอบของระดับการใช้ความระมัดระวัง (duty of care) ในฐานะผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์มีความชัดเจนมากพอที่จะเป็นประโยชน์ในการพิสูจน์ต่อศาลว่าอุตสาหกรรมปัญญาประดิษฐ์ได้มีกรอบ

การใช้ความระมัดระวังร่วมกันอยู่ หลักการนี้จึงได้เสนอให้ผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์ในกลุ่มนี้มีหน้าที่สำคัญ คือ “บริหารจัดการความเสี่ยง” (Risk Management) ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวได้สอดคล้องตามแนวทางและมาตรฐานสากล โดยมีตัวอย่างปรากฏใน ISO/IEC 42001:2023 หรือ NIST Risk Management Framework ในขณะเดียวกัน หลักการนี้ได้เสนอต่อไปว่ากฎหมายควรจะให้อำนาจแก่ “หน่วยงานที่ใช้บังคับกฎหมายนี้” หรือ “หน่วยงานกำกับดูแลในแต่ละภาคส่วน” (sectoral regulator) ในการจะออกกฎหมายลำดับรองหรือแนวปฏิบัติภายใต้กรอบการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่อกำหนดรายละเอียดที่เหมาะสมในแต่ละภาคส่วน ทั้งนี้ “หน่วยงานกำกับดูแลแต่ละภาคส่วน” และ “หน่วยงานที่ใช้บังคับกฎหมายนี้” จะมีกระบวนการหารือร่วมกันเพื่อประสานความเป็นเอกภาพในการกำหนดรายละเอียดของแต่ละภาคส่วน

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 8 - 12

➤ **ผู้แทนทางกฎหมาย (Legal Representative)**

ผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์ในต่างประเทศมีหน้าที่ในการตั้งผู้แทนทางกฎหมายในประเทศเพื่อเป็นหลักประกันในการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพทั้งผู้ให้บริการในประเทศและผู้ให้บริการต่างประเทศ และจะต้องมีการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้แทนทางกฎหมายดังกล่าวให้ “หน่วยงานที่ใช้บังคับกฎหมายนี้” ได้ทราบ เพื่อที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการแทรกแซงที่มีการบังคับใช้ได้เพียงสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบการไทย และให้การแข่งขันระหว่างผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์ในประเทศและผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์ในต่างประเทศต่างยืนอยู่บนกติกาที่เท่าเทียมกัน

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 13 - 14

➤ **การแจ้งเหตุร้ายแรง (Serious Incident)**

ผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์มีหน้าที่ต้องแจ้งเหตุร้ายแรงให้ “หน่วยงานที่ใช้บังคับกฎหมายนี้” ได้ทราบ เพื่อสร้างโอกาสให้มีการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประกอบการพิจารณาความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ให้สามารถปรับปรุงได้เท่าทันกับความเสี่ยงใหม่ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 15 - 16

▪ **หลักการของหน้าที่สำหรับผู้ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงสูง**

สืบเนื่องจากผู้ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงสูงเป็นบุคคลที่นำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เกิดการทำงานที่เป็นรูปธรรม ผู้ประยุกต์ใช้จึงเป็นบุคคลที่จะต้องเผชิญกับความรับผิดชอบในกรณีที่ปัญญาประดิษฐ์เกิดทำงานผิดพลาดและสร้างความเสียหาย จึงจำเป็นต้องกำหนดหน้าที่สำหรับผู้ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงสูง ดังนี้

- (1) การมีบุคลากรที่ดูแลการทำงานของปัญญาประดิษฐ์เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการควบคุมดูแลโดยมนุษย์ (Human Oversight)
- (2) การมีหน้าที่เก็บบันทึกการทำงาน (log) ของระบบปัญญาประดิษฐ์ตามระยะเวลาที่เหมาะสมและไม่เป็นภาระแก่ผู้ประยุกต์ใช้เกินสมควร
- (3) ในกรณีที่ผู้ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงสูงมุ่งหมายจะพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวด้วยการให้ชุดข้อมูลของตนเอง ผู้ประยุกต์ใช้มีหน้าที่ต้องดูแลคุณภาพของข้อมูล
- (4) ในกรณีที่การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงสูงจะกระทบในทางพลร้ายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน ผู้ประยุกต์ใช้มีหน้าที่แจ้งผู้ที่ได้รับผลกระทบได้ทราบว่ามีผลกระทบได้เกิดจากการประยุกต์ใช้
- (5) การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานกำกับดูแลเกี่ยวกับการตรวจสอบถึงการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่นำไปสู่ความผิดพลาด หรือความเสียหายบางประการ

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 17 - 18

▪ **ผลในทางกฎหมายแก่ผู้ให้บริการและผู้ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่มีความเสี่ยงสูงจากการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกรอบความระมัดระวัง (duty of care) ตามที่กำหนดไว้**

(1) ในกรณีทั่วไป กรอบความระมัดระวัง (duty of care) ที่ผู้ให้บริการและผู้ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ได้ปฏิบัติตาม โดยเฉพาะการจัดให้มีการบริหารจัดการความเสี่ยงตามมาตรฐานสากลนั้น สามารถนำมาใช้อ้างอิงในฐานะวิธีการที่เชื่อถือได้เพื่อกล่าวอ้างได้ว่า การกระทำที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ที่ตนได้ให้บริการนั้นสามารถมีผลในทางกฎหมายได้ตามหลักการไม่เลือกปฏิบัติต่อการกระทำที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ยกตัวอย่างเช่น ระบบปัญญาประดิษฐ์ที่มีความน่าเชื่อถือดังกล่าวจะยังไม่ได้รับการปฏิเสธผลทางกฎหมายเพียงเพราะการกระทำเกิดขึ้นโดยปราศจากการแทรกแซงของมนุษย์

(2) ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นและมีการฟ้องร้องคดีต่อผู้ให้บริการหรือผู้ประยุกต์ใช้ กรอบความระมัดระวัง (duty of care) ที่ผู้ให้บริการและผู้ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ได้ปฏิบัติตามสามารถนำมาใช้อ้างอิงเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังเฉกเช่นผู้ประกอบการวิชาชีพนี้แล้ว

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 19 - 20

 หลักการเกี่ยวกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมปัญญาประดิษฐ์

▪ **หลักการว่าด้วยการทำเหมืองข้อมูล (Text and Data Mining)**

เป็นข้อเสนอที่ได้รับในระหว่างการประชุมรับฟังความคิดเห็นในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและนักกฎหมายด้านลิขสิทธิ์ โดยจุดนี้เห็นว่าการนำแนวทางของสหภาพยุโรปที่อนุญาตเชิงบังคับให้กับการใช้งานในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ และอนุญาตให้กับการใช้ในเชิงพาณิชย์ที่อนุญาตให้ผู้ที่มิสิทธิเหนือผลงานดังกล่าวสามารถส่งวนสิทธิน่าจะเป็นแนวทางที่สมดุลระหว่างผู้มีสิทธิในผลงานและผู้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์ อย่างไรก็ตาม สพร. มีความยินดีที่จะได้รับการเสนอแนะถึงแนวทางอื่นๆ ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย รวมถึงมาตรการอื่นๆ ในด้านข้อมูล

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 21

▪ **หลักการว่าด้วยสนามทดสอบ (Sandbox)**

สนามทดสอบ (Sandbox) เป็นมาตรการที่หน่วยงานกำกับดูแลของรัฐสามารถมีส่วนร่วมในการเปิดโอกาสให้นวัตกรรมใหม่ได้รับการทดสอบภายใต้สภาพแวดล้อมที่ควบคุมได้เพื่อให้หน่วยงานกำกับดูแลได้พิจารณาถึงความเหมาะสมและสร้างหลักเกณฑ์ที่จะนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีดังกล่าว โดยข้อเสนอในทางหลักการนี้อาจจำแนกเพื่อประกอบการพิจารณาได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

(1) **Testing in Real World Condition** เปิดโอกาสให้ใช้งานในสภาพแวดล้อมจริงที่อยู่ภายใต้การควบคุมเพื่อให้การพิจารณาและออกแบบกฎเกณฑ์สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยจะต้องมีการตกลงกันระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐที่จะจัดทำสนามทดสอบนั้น

(2) **Reuse privacy data in development of AI for public interest** เปิดโอกาสให้นำข้อมูลส่วนบุคคลที่เคยจัดเก็บด้วยวัตถุประสงค์อื่นมาใช้ในการพัฒนาหรือทดสอบปัญญาประดิษฐ์ที่จะนำมาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะได้ เพื่อให้การพัฒนาหรือทดสอบสอดคล้องกับความเป็นจริงยิ่งขึ้น และจะต้องวางหลักเกณฑ์เพื่อรับประกันความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของประชาชนที่เป็นเจ้าของข้อมูล

(3) **Safe Harbor** กำหนดหลักการให้ชัดเจนว่า กรณีที่เอกชนได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของการทดสอบและคำแนะนำต่างๆ จากหน่วยงานกำกับดูแล และได้เกิดความเสียหายขึ้นนั้น หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนร่วมในการทดสอบดังกล่าวไม่ควรจะบังคับใช้โทษตามกฎหมายของตนเองแก่เอกชนที่กระทำการโดยสุจริต แต่ข้อยกเว้นดังกล่าวจะไม่ได้ครอบคลุมถึงการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายละเมิดให้กับประชาชนที่ได้รับความเสียหาย

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 22

หลักการเกี่ยวกับหน่วยงานที่สนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้

▪ การมีศูนย์ธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์สนับสนุนการทำงานตามร่างหลักการกฎหมาย

หลักการนี้ต้องการกำหนดให้ศูนย์ธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ภายใต้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาสนับสนุนการปฏิบัติตามภารกิจตามร่างหลักการกฎหมาย นับตั้งแต่การวิจัยและพัฒนาด้านธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ (AI Governance) การให้คำปรึกษาแก่องค์กรที่จะประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ การสนับสนุนโครงการสนามทดสอบเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI Sandbox) การจัดทำข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับความพร้อมในการพัฒนาและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ของประเทศ (AI Readiness) การติดตามสถานการณ์การพัฒนาและประยุกต์ใช้ในต่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในประเทศและต่างประเทศ โดยศูนย์ธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ (AI Governance Center: AIGC) จะยังคงอยู่ภายใต้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 23

หลักการที่ขอรับฟังความเห็นเพิ่มเติม

สิทธิของบุคคลที่จะได้รับผลกระทบในลักษณะที่เป็นผลร้ายจากการตัดสินใจของปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงสูง

ประเทศไทยควรจะรับรองสิทธิของบุคคลที่จะได้รับผลกระทบในลักษณะที่เป็นผลร้ายจากการตัดสินใจของปัญญาประดิษฐ์ในระดับใดบ้าง ตั้งแต่สิทธิที่จะได้รับการแจ้ง สิทธิที่จะได้รับคำอธิบาย และสิทธิที่จะโต้แย้งการตัดสินใจที่เกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ โดยเรื่องนี้ได้ตั้งต้นจากแนวคิดที่ไม่ต้องการให้มนุษย์ที่อาศัยปัญญาประดิษฐ์ปฏิบัติต่อบุคคลอื่นเยี่ยงวัตถุที่สามารถกระทำการใดๆ ก็ได้โดยปราศจากการให้เหตุผลของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายว่าด้วยปัญญาประดิษฐ์หรือร่างกฎหมายดังกล่าวในหลายประเทศจึงได้กล่าวถึงสิทธิของบุคคลที่อาจจะได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจของปัญญาประดิษฐ์ โดยจะมีจุดร่วมกันที่ใช้บังคับเฉพาะกรณีที่เป็นปัญญาประดิษฐ์ที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งนี้ อาจจำแนกสิทธิดังกล่าวได้เป็น 3 สิทธิ ดังนี้

สิทธิที่จะได้รับการแจ้ง ได้มีความมุ่งหมายผู้ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์มีหน้าที่จะต้องแจ้งให้ผู้ที่อาจจะได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจของปัญญาประดิษฐ์ได้รับทราบเสียก่อนว่ากำลังจะมีการนำปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวมาใช้ในกรณีของตนเอง โดยนับได้ว่าสิทธินี้เป็นจุดเริ่มต้นให้กับอีกสองสิทธิเพราะกรณีที่บุคคลไม่ได้ทราบว่าตนได้รับการตัดสินใจจากปัญญาประดิษฐ์ ก็ย่อมทำให้บุคคลนั้นอาจจะไม่รู้ตัวว่าตนมีเหตุให้สามารถใช้สิทธิอื่นๆ ได้

สิทธิที่จะได้รับคำอธิบาย ในกรณีที่การตัดสินใจจากปัญญาประดิษฐ์ได้มีผลร้ายในระดับที่กระทบต่อชีวิตความปลอดภัย หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน แต่ละประเทศได้กำหนดระดับการได้รับคำอธิบายที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น ผู้ประยุกต์ใช้จะต้องมีการให้คำอธิบายที่เพียงพอต่อการเข้าใจถึงบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการตัดสินใจ และองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจดังที่ปรากฏใน Article 86 ใน AI Act ของสหภาพยุโรป

สิทธิที่จะโต้แย้งการตัดสินใจที่เกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ เป็นการให้สิทธิในกรณีที่บุคคลได้ทราบถึงแนวทางที่ปัญญาประดิษฐ์ได้ใช้ในการตัดสินใจและอาจไม่ไว้วางใจให้ระบบปัญญาประดิษฐ์ตัดสินใจในประเด็นของตน โดยสิทธินี้จะเรียกร้องให้ผู้ถูกเรียกร้องจะต้องดำเนินการตัดสินใจด้วยตนเองโดยปราศจากปัญญาประดิษฐ์ แต่ก็มีข้อสังเกตว่าสิทธินี้ได้รับการตราอย่างชัดเจนเฉพาะร่างกฎหมายของบราซิลเท่านั้น ขณะที่เรื่องใกล้เคียงกันที่เป็นกฎหมายแล้ว คือ กฎหมายของฟินแลนด์เกี่ยวกับระบบการตัดสินใจอัตโนมัติในการออกคำสั่งทางปกครองที่จะกำหนดไม่ให้ใช้ระบบอัตโนมัติตัดสินใจอีกในกรณีที่คำสั่งที่เกิดจากระบบอัตโนมัตินั้นได้รับการอุทธรณ์

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 24

การวางกรอบหน้าที่ให้กับความเสี่ยงอื่นๆ

▪ กรณีการพัฒนาที่ไม่เป็นไปตามกรอบบรรทัดฐาน (Misalignment)

➢ การกำกับดูแลเนื้อหาที่ปัญญาประดิษฐ์ได้สร้างขึ้น (AI-Generated Content)

ประเทศไทยควรกำกับดูแลผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถสร้างเนื้อหาให้ต้องมีหน้าที่ในการติดข้อความ (label) หรือด้วยวิธีการใดๆ ที่ทำให้ผู้รับสารทราบได้ว่าเนื้อหานี้ได้เกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ ยกตัวอย่างเช่น การใส่ลายน้ำ หรือการใส่โทเคน หรือไม่ เพื่อป้องกันความเสี่ยงเกี่ยวกับความรู้เท่าทันอย่างมีวิจารณญาณ (literacy) ของมนุษย์ และการกระจายข้อมูลเท็จ (misinformation) ยังคงเป็นประเด็นที่อยู่ในการพิจารณา เพราะในด้านหนึ่ง ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 อยู่ ในอีกด้านหนึ่ง ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากเนื้อหาที่ปัญญาประดิษฐ์ได้สร้างขึ้นก็เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งด้านจำนวนและด้านความรุนแรง

➢ การกำหนดหน้าที่เพิ่มเติมให้กับโมเดล Generative AI

สืบเนื่องจากโมเดล Generative AI ได้มีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการพัฒนาและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ และเริ่มปรากฏกฎหมายต่างประเทศกำหนดหน้าที่ของผู้ให้บริการโมเดล Generative AI ยกตัวอย่างเช่น AI Act ของสหภาพยุโรปได้กำหนดหน้าที่ที่ทั่วไปให้ต้องจัดเตรียมเอกสารทางเทคนิคเพื่อให้สามารถตรวจสอบและประเมิน หรือการเปิดเผยข้อมูลให้กับผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์เพื่อรับประกันว่าบุคคลนั้นจะปฏิบัติตามข้อกำหนดต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโมเดลได้ หรือการต้องมีข้อตกลงการให้บริการที่เคารพกฎหมายลิขสิทธิ์ ขณะเดียวกัน สหภาพยุโรปได้กำหนดหน้าที่เพิ่มเติมให้กับโมเดล Generative AI ที่มีความเสี่ยงเชิงระบบ (Systemic risk) ที่อาจจะกระทบในวงกว้างได้ จึงนำไปสู่การกำหนดหน้าที่ให้ต้องประเมินความเสี่ยงของโมเดล หรือการรักษาความมั่นคงไซเบอร์เพิ่มเติม ในขณะที่กฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดใน Interim Measures for the Management of Generative Artificial Intelligence Services ให้ต้องใช้ข้อมูลฝึกที่มาจากแหล่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือมีการติดข้อความ (label) ในเนื้อหาที่ปัญญาประดิษฐ์ได้สร้างขึ้น หรือการต้องมีมาตรการจัดการกับการใช้บริการในทางผิดกฎหมาย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม Generative AI เป็นเรื่องใหม่และเรื่องนี้ยังไม่มีคำตอบแน่นอนชัดเจน อีกทั้งผู้ให้บริการเกี่ยวกับโมเดล Generative AI ในประเทศไทยอาจจะปรากฏน้อยมากเมื่อเทียบกับผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์โดยรวม ประเด็นนี้จึงอาจเป็นหนึ่งในประเด็นที่จะขอความอนุเคราะห์จากประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียในการแสดงความคิดเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการกลไกหรือมาตรการในประเด็นนี้

ทั้งสองหลักการสามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 25 - 26

▪ กรณีที่มีการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในลักษณะที่ผิดกฎหมาย (Misuse)

➢ การกำหนดความผิดอาญาให้กับการสร้างเนื้อหาในแบบรูปภาพ เสียงหรือวิดีโอที่เป็นสื่อลามกหรือนำไปสู่การสร้างความเสี่ยงในการเลือกตั้ง

การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในลักษณะที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้อาจจะไม่ได้เกิดขึ้นจากการพัฒนาหรือประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ของผู้ประกอบธุรกิจทั่วไป แต่อาจเป็นการนำ open source มาพัฒนาต่อยอดด้วยตนเองและใช้งานภายในกลุ่มของตน อันทำให้การจัดการความเสี่ยงในกลุ่มนี้จึงมีวิธีคิดที่แตกต่างไปจากการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ตามที่ปรากฏในกฎหมายต่างประเทศซึ่งมุ่งหมายจะกำกับดูแลให้ผู้ประกอบธุรกิจทั่วไป ด้วยเหตุนี้ การขยับเรื่องนี้ในต่างประเทศอย่างความพยายามในการออกกฎหมายเกี่ยวกับ deepfake ในสาธารณรัฐเกาหลีใต้ หรือร่าง Take it down Act ในสหรัฐอเมริการะดับสหพันธ์ที่กำลังรอการลงนามจากประธานาธิบดีต่างเป็นไปในทิศทางเดียวกันที่ไม่ใช่การออกกฎหมายกำกับผู้ให้บริการ แต่เป็นการกำหนดความผิดทางอาญา แต่การเขียนกฎหมายในทิศทางดังกล่าวอาจขัดข้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 อย่างไรก็ตาม เป็น

ประเด็นหนึ่งที่สามารถร่วมแสดงความเห็นได้ว่าความเสี่ยงหรือการกระทำในลักษณะใดที่ควรจะต้องเข้าไปดูแลหรือจัดการโดยเร็ว

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 27

สภาพบังคับของปัญหาประดิษฐ์ความเสี่ยงต้องห้ามและความเสี่ยงสูง

▪ หลักการเกี่ยวกับกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย

(1) การออกคำสั่งทางปกครองให้ผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์หรือผู้ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์หยุดให้บริการหรือหยุดการประยุกต์ใช้ดังกล่าว หน่วยงานที่ใช้บังคับกฎหมายนี้ หรือหน่วยงานกำกับดูแลภาคส่วนนั้น (sectoral regulator) สามารถอาศัยอำนาจตามกฎหมายนี้ในการจะออกคำสั่งทางปกครองดังกล่าวได้ร่วมกัน

(2) ในกรณีที่ผู้ให้บริการหรือผู้ประยุกต์ใช้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองตามข้อ (1) และบริการปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวได้ตั้งอยู่บนแพลตฟอร์มดิจิทัล หน่วยงานที่ใช้บังคับกฎหมายนี้ หรือหน่วยงานกำกับดูแลภาคส่วนนั้น (sectoral regulator) สามารถอาศัยอำนาจตามกฎหมายนี้ในการออกคำสั่งให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มยุติการโฮสติ้งกับบริการปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าว หรืออาจจะไม่ให้บุคคลในประเทศไทยเข้าถึงระบบปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าว ทั้งนี้ กรณีที่ปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงต้องห้ามปรากฏอยู่ในรูปแบบของสินค้าหรือวัตถุที่มีรูปร่าง กฎหมายก็จะต้องมีหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจเข้าเคสสถานเพื่อตรวจยึดทรัพย์สินดังกล่าว

(3) ในกรณีที่ผู้ให้บริการหรือผู้ประยุกต์ใช้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองตามข้อ (1) และตั้งอยู่บนพื้นที่ออนไลน์ที่ไม่ใช่แพลตฟอร์มดิจิทัล หรือผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามคำสั่งในข้อ (2) สำหรับกรณีที่ตั้งอยู่บนแพลตฟอร์ม หน่วยงานที่ใช้บังคับกฎหมายนี้ หรือหน่วยงานกำกับดูแลภาคส่วนนั้น (sectoral regulator) สามารถอาศัยอำนาจตามกฎหมายนี้ในการประสานให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในการมีคำสั่งให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider: ISP) ปิดกั้นไม่ให้บุคคลในประเทศไทยเข้าถึงพื้นที่ออนไลน์ดังกล่าว หรือแพลตฟอร์มดังกล่าว

(4) กรณีที่มาตรการเกี่ยวกับการตัดหรือจำกัดการเข้าถึงไม่สามารถทำให้หยุดการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายได้ อาทิ การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลใบหน้าที่เกิดจากกล้อง CCTV ซึ่งไม่ได้มีความต้องการให้ผู้อื่นเข้าถึงมาเพื่อใช้บริการอยู่แล้ว ในกรณีนี้จะเป็นเรื่องของบทลงโทษที่จะกล่าวต่อไป

อย่างไรก็ตาม สำหรับ “ปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงสูง” จะยังเป็นประเด็นที่ยังอยู่ในการพิจารณาของสพพร. และขึ้นอยู่กับว่าหน้าที่ของปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงสูงเป็นหน้าที่เชิงบังคับ (mandatory) ที่สามารถใช้บังคับวิธีการเดียวกันกับปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงต้องห้าม แต่กรณีที่หน้าที่เชิงสมัครใจก็ไม่สามารถใช้กลไกนี้ได้ และต้องอาศัยกลไกตามกฎหมายละเมิดหรือกฎหมายอาญาดังเดิม

▪ หลักการเกี่ยวกับบทลงโทษ

สำหรับปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงต้องห้ามนั้นจะมีบทลงโทษโดยสภาพ ซึ่งจะเป็นโทษปรับเป็นพินัย สำหรับการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของผู้พัฒนาหรือผู้ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ความเสี่ยงสูงจะต้องตอบคำถามเสียก่อนว่าจะมองหน้าที่เหล่านั้นเป็นหน้าที่เชิงบังคับ (mandatory) ที่จะมีบทลงโทษเป็นโทษปรับเป็นพินัย เวกเช่นเดียวกัน หรือจะมองหน้าที่เหล่านั้นในรูปแบบความสมัครใจ (voluntary) ที่อาจจะมิชอบสันนิษฐานที่เป็นคุณแก่ผู้ได้รับความเสียหายทางละเมิดในกรณีที่เลือกจะปฏิบัติตาม หรือมีบทลงโทษเป็นการสูญเสียสิทธิในการที่จะเข้าถึงมาตรการส่งเสริม

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 28 - 30

ความจำเป็นที่ควรจะต้องมีการกำหนดมาตรการส่งเสริมอื่นๆ

ดังที่ปรากฏในการศึกษาการกำหนดมาตรการส่งเสริมไว้ในกฎหมายของต่างประเทศที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะเรื่องที่ต้องอาศัยอำนาจในทางกฎหมาย แต่ยังปรากฏมาตรการอื่นๆ ที่สามารถกระทำการด้วยวิธีการกำหนดนโยบาย หรือบริหารงบประมาณได้ เพราะการกำหนดมาตรการส่งเสริมในกฎหมายไม่ได้มีความหมายความเพียงว่าเป็นเรื่องการใช้อำนาจตามกฎหมายเท่านั้น แต่ยังเป็นการประกาศเจตจำนงของประเทศในการขับเคลื่อนเรื่องนี้อย่างจริงจัง และเป็นการอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพของการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้มีข้อพิจารณาในทางกฎหมายว่า มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 31

คณะกรรมการร่วมของหน่วยงานกำกับดูแล (Regulator Committee) และ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ (Expertise Committee)

เนื่องจากปัญหาประติษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่มีความอ่อนไหวและพร้อมที่จะใช้งานข้ามภาคส่วน (cross-sector) อันทำให้เกิดประเด็นคำถามว่าหน่วยงานของรัฐควรจะต้องมีคณะกรรมการเพื่อที่จะสร้างความเป็นเอกภาพในการใช้และการตีความกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาประติษฐ์หรือไม่ ในขณะเดียวกัน สาธารณรัฐเกาหลีใต้ก็ได้นำเสนอคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายที่มีองค์ประกอบจำนวนหนึ่งที่เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวนไม่น้อยเป็นองค์ประกอบ ซึ่งก็เป็นที่น่าสนใจได้จากความซับซ้อนของปัญหาประติษฐ์ และการขับเคลื่อนปัญหาประติษฐ์เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมของประเทศในอนาคต ด้วยเหตุนี้ สพรอ. จึงมีความประสงค์อยากจะสอบถามผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนว่ามีความจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีคณะกรรมการร่วมของหน่วยงานกำกับดูแล หรือ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ

สามารถแสดงความเห็นในแบบสอบถามข้อที่ 32